כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת חקת ■ ב' תמוז ה'תשס"ט ■ 24.06.2009 ■ גליון מס' 24

תפוצה לכל קהילות ישראל

פרקים בעולמה של רבנות הקהילה בישראל

מאמר חמישה עשר בסידרה

/ הרב אהרון כ"ץ*

ר' משה איסרליש כתב הקדמה לספרו הגדול "דרכי משה". מן ההקדמה אנו למדים שבשעה שכתב מרן הבית יוסף את ספרו הגדול היה הרמ"א עסוק אף הוא בכתיבת ספרו שתכונתו דומה לספר "בית יוסף" - ביאור נרחב לספרו של בעל הטורים. הרמ"א מספר כי בהיותו עסוק בכתיבת הביאור לטור יורה דעה: "ובהגיע טור אסתר, רצה לומר טור איסור והתר והתחלתי הלכות חלה אחזני פלצות ולבשני חלחלה, בשמעי נר ישראל ראש הגולה שחיבר גם הוא ספר הבית יוסף". הרמ"א מצא שלוש סיבות להמשיך בכתיבת ספרו למרות שהיה עליו לשנות את ספרו ולהפכו מספר פרשנות לטור, לספר הרחבה ומחלוקת עם ספר ה"בית יוסף". ראוי להזכיר כאן באופן מיוחד את הסיבה השלישית המוזכרת בדברי הרמ"א "ידוע שהרב המחבר בית יוסף בטבעו אל גדולים נכסף, ופסק בכל מקום על פי שנים ושלשה עדים, המה הגאונים הנכבדים הרי"ף והרמב"ם והרא"ש בכל מקום ששנים מהם לדעה אחת נצמדים, ולשאר רבוותא (רבותינו) אדירי התורה לא חש להם, רק במקום גדולים עמד לפסוק הלכה כדברי שניהם. אף כי הם קמאי ...לא חש לדברי הרי"ף לפסוק כבתראי (פירוש: אלה השלשה הם מן הראשונים והדין נותן לפסוק דווקא כדעת האחרונים) ועל ידי זה סתר כל המנהגים אשר באלו המדינות (מדינות אשכנז) אשר בנויים על הכלל הזה בפשיטות ובתמימות ואין מפקפקים אחר דבריהם. ולכן לא רציתי לחלוק עליהן וכתבתי אצל כל דבר, הכי נהוג וטעמי ונמוקי עמיי". ספרו של הרמ"א שהיה אמור להיות מלכתחילה ספר ביאור מלא לטור הפך למעשה להיות ספר הגהות ומחלוקת על הספר "בית יוסף". לכן אין פלא שהלשונות "ואין דבריו נראין" או "דבריו סתומים ומגומגמים" ועוד כהנה שכיחים בספר "דרכי משה". צריך לומר בבירור, לשון חריפה במחלוקת הראשונים אינה מלמדת כלל על יחס מזלזל של הכותב כלפי מי שהוא בא להשיג עליו. כולנו מכירים היטב את לשונו החריפה של הראב"ד בהשגותיו על הרמב"ם. פחות מוכרים הם למשל סגנון השגותיו של ר' ישעיהו הזקן מטראני בעל התוספות ריי"ד על הריי"ף. כך מצינו בספר המכריע סימן ל"א "נפלאתי מאד על דבריו, ואינם אלא דברי חלומות" ואילו באותו הספר בסימן נ"ז כותב הריי"ד על הריי"ף "ודברי רבנו יצחק הם בטלים ואין לסמוך עליהם, הוא אוסר את המותר ומתיר את האסור". מאלפת היא הלשון שבה נהג בעל ה"טורי זהב" בפעמים הרבות שבהם בא לחלוק על חמיו בעל ה"בית חדש" (הב"ח). הט"ז כותב "ככבוד חכמים ינחלו אך האמת תורה דרכה". די בדוגמאות הקצרות הללו ללמד שאין סגנון ההשגות מורה על אי-הערכה אלא על תקיפותה של המחלוקת בהלכה. כך צריך לענ"ד להתייחס גם לדברי ה"דרכי משה" כלפי ה"בית יוסף". בנושא זה די לענ"ד אם נזכיר דבריו בתשובותיו סימן מ"ח, תשובה שנכתבה כמחלוקת על הבית יוסף בעניין קיום צוואה של שכיב מרע שלא היה בה קניין אך הייתה כתובה בלשון מתנת בריא. קודם השגתו של הרמ"א הוא כותב "באתי להשיב מפני הכבוד לדברי הגאון הגדול מורנו ורבנו יוסף קארי"ו יצ"ו, אשר מימיו אנו שותים מקנקנו וכדו. ומה אוסיף בשבחו לכבדו, מאחר דכל מה דאת משבח ליה את מגנה במעשה ידו (ע"פ המאמר בבא בתרא קסד, ב: "לעולם אל יספר אדם

"בתוך דבריו, אחרי דברי השבח לספר "תורת חטאת" מביע אחי המהר"ל ביקורת על ה"בית יוסף" וספר ה"תורת חטאת" שלדעתו "מביאים עצלות בלמוד הספרים הקדמונים וגם בהם מתרשלים העולם עד שנמצאים קרח מכאן ומכאן"..."

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

חוק וסדר
הדרך לכתב אישום רצופה כוונות טובות - או מקסימום יהיה זיכוי
כן, הבנתי את העובדות והסקתי את השתלשלות העניינים. ברם, לא השכלתי להבין מה גרם למדינת ישראל הגדולה והחזקה...
המשך בעמ' 5

קדוש מבטן ומלידה
בטרם האכילה האמא את התינוק, נוהגת הייתה ליטול את ידיה. האבא, רבי לוי יצחק, היה מתפאר...
המשך בעמ' 12

סיפור לשבת
ר' יואל ("החוזר") מספר לראשונה על השנים במחיצת הרבי
כאשר רוצים לתאר קצת את האווירה במחיצת הרבי, ראשית כל ראוי לסקור בקצרה את נושא ההתוועדויות של הרבי...
המשך בעמ' 3

שביבים
■ מוקדש ל-ג' תמוז יום ההסתלקות של הרבי מלובביץ' זי"ע
■ "והלוואי והיה מעין זה בגדולים וד"ל"
■ שיעור בכיבוד הורים
■ לא להתפעל ממה יאמרו
המשך בעמ' 10

בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לידי רעתו") יברכהו השם בנפשו ומאודו. ובהיות כי אחר השבח ראוי להיות התפילה (על פי הגמרא ברכות לב, א: דרש ר' שמלאי לעולם יסדר אדם שבחו של הקב"ה ואחר כך יתפלל. וכן ברמב"ם הלכות תפילה פ"ב הלכה ב: "ומגיש שבחו של הקב"ה ואח"כ שואל צרכיו שהוא צריך להם בבקשה ובתחינה") על כן אתפלל אל ה' על העתיד להאריך ימי מורנו ורבנו, נשיא אל' בתוכנו, ושנותיו בטוב ובנעימים לבלות עד בשוב ה' שיבת ציון יראו עיניו ועינינו".

מטרה נוספת ברורה ראה הרמ"א בכתיבת ספרו "דרכי משה". הוא בא להשתית את הבסיס ההלכתי למנהג אשכנז בכל מקום שבו פסק הבית יוסף שלא כמנהג זה. אין כאן המקום להרחיב את הדיון על מקומו של המנהג אצל המסורת האשכנזית. כבר הרחיבו בנושא זה מלומדים וחוקרים רבים. מהבולטים שבהם, פרופ' ר' ישראל תא שמע ז"ל ויבדל לחיים ארוכים הרב פרופ' דניאל שפרבר שהקדישו לעניין זה ספרים ומחקרים רבים וכן חלק ניכר מספרו של ידידיה אלטר דינרי העוסק בחכמי אשכנז בשלהי ימי הביניים. דרך הצגת עולמה של הלכה על ידי הרב יוסף קארו היה בה ללא ספק כדי לקפח את מעמדו של המנהג ובמיוחד המנהג האשכנזי והרמ"א ביקש לתקן עניין זה בכתביו, באופן מיוחד בספרו "דרכי משה". לדוגמא הלומד את הערות הדרכי משה לדברי הטור והבית יוסף לסימן ל"ט בטור יורה דעה, סימן הנוגע בנושאים חמורים בדיני איסור והתר, בדיני טריפות הריאה ודיני הסירכות של הריאה, ימצא שלא פחות משלושים פעם בהם הכריע הרמ"א בנושאים חמורים אלה על פי המנהג, וכמה פעמים חזר על דבריו ש"מנהג אבותינו תורה".

דומני שהרבה פחות ידועה מהקדמת הרמ"א לספרו "דרכי משה" היא ההקדמה שכתב לספרו "תורת חטאת". הרמ"א כתב את הספר "תורת חטאת" כספר העוסק בדיני איסור והתר המיוסד על הדינים המבוארים ב"שערי דורא", לר' יצחק מדורא. בהקדמת הספר למהדורותיו השונות מוצג ר' יצחק מדורא כמי שהיה תלמידו של המהר"ם מרוטנבורג. האמת שמחלוקת היא בין החוקרים בשאלת זמנו המדויק של בעל ה"שערי דורא". נדרשו כבר לנושא זה בכמה מאמרים כמו י' פריימאן בספר "אמרכל" שיצא בברלין לכבוד הרב דוד צבי הופמן. גם ישראל תא שמע ז"ל נזקק לנושא זה בספרו על הספרות הרבנית בימי הביניים בכרך העוסק באשכנז. הרמ"א מסביר שהשערי דורא התקין את ספרו לדורו שהיו חכמים וגדולי תורה ועל כן קיצר בדבריו, והרמ"א מרגיש צורך להרחיב בדברים כראוי לבני דורו. הרמ"א מזכיר את ר' ישראל איסרלאן, בעל "תרומת הדשן" שכתב ספר הגהות על ה"שערי דורא", והוסיפו עליו גדולי הדורות דברים עד שהיה צורך לשוב ולפשט את ההלכות המורכבות הללו לכלל הלומדים. כאשר יצא לאור הספר "תורת חטאת" יצא כנגדו ר' חיים בן בצלאל, שהיה אחיו של המהר"ל מפראג והיה בן דורו וחברו של הרמ"א. שניהם למדו יחד בישיבה של ר' שכנא. ר' חיים בן בצלאל פרסם ספר בשם "ויכוח מים חיים". הספר הזה הוא בעצם ספר ויכוח עם ספר "תורת חטאת" של הרמ"א, במיוחד עם קולותיו של הרמ"א במקום הפסד מרובה או מחמת קיומו של הספק ערב שבת. הספר נדפס לראשונה עם הקדמה באמשטרדם בשנת תע"ב (1712) ונדפס בלבוב בשנית ללא ההקדמה. בגלל העובדה שנוסח ההקדמה הוא יקר המציאות ולא ניתן למעשה להשגה, העתיק אותו "רב צעיר" בספרו על תולדות הפוסקים.

בתוך דבריו, אחרי דברי השבח לספר "תורת חטאת" מביע אחי המהר"ל ביקורת על ה"בית יוסף" וספר ה"תורת חטאת" שלדעתו "מביאים עצלות בלמוד הספרים הקדמונים וגם בהם מתרשלים העולם עד שנמצאים קרח מכאן ומכאן". הוא מוסיף ואומר ש"אף על פי שאין ספק כי הגדיל ר' יוסף קארו לפרש ולבאר מכל אשר היו לפניו ולעשות אזנים לתורה, כי עתה יקוו כל מי התורה אל מקום אחד ותמלא הארץ דעה כמים לים מכסים עם כל זאת הוסיף ליטול עטרה לעצמו יותר מן הראוי לו במה שכתב שאלמלא חיבורו הייתה התורה נעשית כתורות הרבה אין מספר לסבת רוב הסופרים". במשך דבריו מתלונן הרב "כי עיקר חכמת בני זמנינו אינו אלא מה שהם לוקטים מספרי הקדמונים, מעט מזה ומעט מזה והיו לאחדים בידו. על כן, כל מבקש הוראה אל יהא לבו סמוך ובטוח לבד על דברי המחברים שבזמננו זה ועל כל דבר הוראה, אחר שעמד על כל חילוקי הדינים שיפלו בדין ההוא, ירוץ דברו אל ים החכמה... ויעיין בספרים באימה וביראה וברתת ובזיע", וכוונתו שם בעיקר בדברי הפוסקים הקדמונים על מנת לשאוב שם מים ממעייני הישועה, מהמקור ממנו שאבו גם המחברים השלמים הללו את חכמתם.

כמו שכבר ביארנו דרכו של הרמ"א קשורה מאד במסורתם של חכמי אשכנז לחזק את כוחה של ההלכה הנובעת מן המנהג. אם נדייק יותר צריך לומר שחכמי אשכנז לא ראו שאלה בעצם היחס החיובי אל המנהג, שהרי כבר התלמוד מעיר בכמה מקומות במילים "פוק חזי מאי עמא דבר", או אזהרת התלמוד לעם "הזהרו במנהג אבותיכם בידכם", וכן קביעת התלמוד ש"הכל כמנהג המדינה". יש לתת תשומת לב מיוחדת אצל האשכנזים לדבקות במנהג גם כאשר הוא נראה כסותר לדרכה הברורה של ההלכה "מנהג מבטל הלכה". הביטוי "מנהג מבטל הלכה" שגור אצל חכמי אשכנז מאות פעמים במקומות שבהם המנהג הנוהג לא עלה בחלקו או במילואו עם ההלכה. אך קליטתם של חלק מן המנהגים הייתה בהדרגה. מתחילה ביקשו החכמים לבטלם, משום שלא נראו להם. כך למשל אומר המהר"ם מרוטנבורג "אינו נראה לי כלל מנהג כשר שנוהגין ברוב מקומות שהאישה יושבת בבית הכנסת עם האנשים ומלין התינוק בחיקה" ומוסיף "כל מי שיש בידו למחות ימחה, וכל איש הירא דבר ה' יש לו לצאת מבית הכנסת פן יראה כמסייע ידי עוברי עבירה". ובצורה חמורה יותר מתריע המהר"ם בפני ר' ברוך הכהן על הלוואות מעות הקדש בריבית קצוצה, ואחרי שמברר בקצרה שגם מעות הקדש אסור להלוות בריבית מציין המהר"ם שפשט הדבר להיתר בכל מלכותינו שמלווים מעות צדקה בריבית קצוצה, "ואין בי כח למחות ואין להאריך בדבר, ומוטב שיהיו שוגגים ואל יהיו מזידים וכשם שאסור שלא להוכיח בדבר הנשמע כך אסור להוכיח בדבר שאינו נשמע". ועוד דברים מאלפים שמפאת הקיצור אני משמיטם כאן (דברי תשובות מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג מהדורתו של המשכיל התורני משה אריה בלאך שיצאה לאור בבודאפסט תרנ"ה-1895, ומראי המקום הנרחב של המו"ל). אין ספק ששילוב של המנהגים השונים על ידי בעל ה"דרכי משה", ובספר "המפה" שכתב לשולחן ערוך הביאו לקליטת אותם המנהגים כחלק ממסורת ההלכה בישראל.

שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול.

*הרב אהרן כ"ץ. ראש כולל הלכה במכון גבוה לתורה אונ' בר אילן. רב קהילת "דובב עוז" רמת גן.

סיפור לשבת

ר' יואל ("החוזר") מספר לראשונה על השנים במחיצת הרבי

{לקראת ג' תמוז, יום ההילולא החמשה-עשר של הרבי מליובאוויטש זי"ע, פנתה מערכת 'מעיינותיך' (הרב משה שילת שליט"א) בבקשה לגאון החסיד הרב יואל כהן שליט"א, לשחזר סיפורים ואירועים מיוחדים הזכורים לו מהשנים העשירות במחיצת הרבי ומעבודתו המיוחדת כ'חוזר' (על שיחותיו של הרבי), ולשתף את הקוראים בפנינים היקרות שעולות בזיכרונו. ר' יואל נעתר לבקשה והנה כמה סיפורים ואירועים מרתקים להם היה שותף. והדברים מלווים בהסבר וניתוח המיוחדים לו. מסמך ייחודי ביותר}

"כאשר רוצים לתאר קצת את האווירה במחיצת הרבי, ראשית כל ראוי לסקור בקצרה את נושא ההתוועדויות של הרבי. ההתוועדויות היו ההזדמנות העיקרית שהייתה לקהל לראות ולשמוע את הרבי מדבר לציבור הרחב, להאזין לדברי התורה שהשמיע, בנגלה ובנסתר, ולהתרומם מעט אל תוך העניינים הנעלים שהרבי דיבר אודותם.

את התוועדויות הרבי ניתן לחלק לכמה מאפיינים:

לכל לראש יש את חלק העיון והלימוד שבדברי התורה שהשמיע הרבי בהתוועדויותיו. הרבי היה מבאר עניינים עמוקים ביותר בכל חלקי התורה, תוך שהוא משלבם ומקשרם זה בזה ומסבירם בבהירות מיוחדת. התוועדות אחת יכולה הייתה לכלול הן 'הדרן' עיוני וחדשני על אחת המסכתות, הן מאמר חסידות עמוק וארוך, הן שקלא וטריא ארוכה, מפולפלת ומקורית בדברי רש"י על התורה ועוד.

אבל מלבד החלק העיוני שבהתוועדויות - היה בהן משהו הרבה מעבר לחדשנות וללמדנות. ההתוועדויות לא היו רק מעין שיעור עיוני עמוק, אלא היה נרגש בהן - רוממות. תוך כדי דיבור היו ביטויי אור במעלת בני-ישראל, התורה וייחודם בקוב"ה. אופן אמירת הדברים, סגנון וצורת ההתבטאויות, הטון, מבע הפנים של הרבי, הניגונים וכל מה שבין המילים - רוממו את המשתתפים לעולם אחר לגמרי. חלק זה שבהתוועדויות הרבה יותר קשה לתיאור. את האווירה העילאית שהרגישו המשתתפים באותן שעות יקרות מפז, אי-אפשר לתאר במילים ובכתב.

עוד מאפיין עיקרי בהתוועדויותיו של הרבי הוא - האהבה והמסירות הבלתי-מוגבלת לכלל ישראל ולכל יהודי בפרט. חלק ניכר מההתוועדויות היה מנוצל להתעסקות בצרכי כלל ישראל בגשמיות וברוחניות. את דעתו הרמה והתקיפה בנושאי שלמות התורה, העם והארץ, ואת הדרבון והעידוד הבלתי פוסקים לחסידים לצאת לשליחות ולדאוג לכל יהודי נידח - השמיע הרבי בהתוועדויות התכופות.

בנוסף, במשך השנים היו הזדמנויות רבות שבמהלך ההתוועדות הרבי פעל כל מיני דברים שמימיים והיה ניכר בבירור שמשהו על-טבעי מתרחש.

בשורות הבאות, ברצוני להביא כמה סיפורים מהאווירה בסמיכות אל הרבי ומההתוועדויות, דברים שעלו בזיכרוני כדוגמאות שאולי יתארו קצת את הדברים."

ציטוטים על פי הזיכרון

"נתחיל בכמה דוגמאות מהחלק הלימודי והעיוני שבהתוועדויות.

הבקיאות הנדירה של הרבי בכל חלקי התורה מפורסמת היא ואינה צריכה לעדות נוספת. מספיק לדפדף באחד מספרי ה'ליקוטי שיחות' של הרבי, הסדרה בה סודרו שיחות-הקודש התורניות שנאמרו בהתוועדויות והוגהו על-ידי הרבי, ולראות את אלפי המראי-מקומות מכל חלקי התורה ממש.

בכל זאת, במהלך עבודתי בחזרת השיחות של הרבי והעלאתם על הכתב, הזדמן לי כמה פעמים להיווכח במוחשיות יותר בכוח זיכרונו המופלא.

זכורני, שפעם הוסיף הרבי באחת השיחות שהוכנסו אליו להגהה, ציטוט של כמה שורות מתוך הספר רסיסי לילה של רבי צדוק הכהן מלובלין. אבל הרבי ביקש, שכיוון שהספר אינו תחת ידו, אזי לפני ההדפסה יעיינו בספר לבדוק שהציטוט אכן מדויק. כשהלכנו לספריה להשוות בין הקטע שכתב הרבי לנכתב בספר, מצאנו שהציטוט שרשם הרבי מהזיכרון היה מכוון לכתוב בספר, ומלבד שינוי במילה אחת או שתיים כל השורות היו מדויקות! (הדברים נדפסו בליקוטי שיחות חלק ה' שיחה לכ' מרחשוון עמ' 86).

מדובר בספר שנכתב בדורות האחרונים, והרבי זוכר בעל-פה ממש מילה במילה! מלבד הזיכרון המופלא שממחיש לנו סיפור זה, הוא מעיד לכאורה גם על הערכתו וחביבותו של ספר זה ומחברו בעיני הרבי.

אני זוכר סיפור דומה מהתקופה הראשונה לנשיאותו של הרבי. בשנת תשי"א, בחודשים הראשונים לאחר קבלת הנשיאות של הרבי באופן רשמי, התחלנו ללקט ולהדפיס את השיחות שהרבי דיבר במשך השנה הקודמת, תש"י, שנת האבלות על חותנו, הרבי הריי"צ, ואת חלקם הרבי אף הגיה.

פעם, כאשר הרבי הוציא את אחת השיחות לאחר הגהתו ומסרה למזכירות, המזכיר, הרב חדקוב ז"ל, העביר לי את השיחה ופתאום עיני צדו את אחד המראי-מקומות שהוסיף הרבי - ספר חסידים סימן תתשכ"ט - כשעל אותיות הסימן יש סימון של קו לאורך המילה.

הדבר הפליא אותי, ולא הבנתי מהי כוונת הדברים ומה עלי לעשות. הרבי כבר עזב באותה שעה את 770, אז נכנסתי למשרדו

המשך בעמוד הבא...

של הרב חדקוב ושאלתיו מה לעשות. הוא עיין בעלי ההגהה ולא ידע מה לומר לי. תוך כדי דיבור, הטלפון במשרד צלצל ויצאתי מהחדר אל הפרוזדור. לאחר כמה רגעים, יצא הרב חדקוב וקרא לי אל המשרד. הוא אמר לי, שזה עתה הרבי התקשר וביקש שיאמר לי שהמראה מקום המסומן בקו הוא נכון, והסיבה שהוא היה מסומן בקו היא מפני שכתב זאת מהזיכרון כיון שהספר לא היה מצוי בחדרו ולא רצה לסמוך על כך, לכן הוא סימן זאת בקו כדי שלא ידפיסו זאת לפני בדיקה. כעת, משהגיע לביתו, הוא בדק בספר ומצא שאכן העניין נמצא בספר חסידים סימן תתשכ"ט (השיחה נדפסה בתורת מנחם - התוועדויות, אחרון של פסח תש"י)."

לדמות מילתא למילתא, זה לא כל-כך קל...

"באחת ההתוועדויות ערך הרבי 'הדרן' על הש"ס כולו. תוכן הדברים נסב אודות ה'לשיטתייהו' של בית שמאי ובית הלל בכל מסכתות הש"ס: בית שמאי אזלי בתר ב'כוח' ובית הלל אזלי בתר ב'פועל'.

ולדוגמה: "חלות דבש מאמתי מיטמאות משום משקה, בית שמאי אומרים משיהרהר, בית הלל אומרים משירסק" (עוקצין פ"ג מי"א). כלומר, כשמהרהר בלבו לרדות הדבש - הדבש כבר נחשב משקה ב'כוח', אלא שחסרה עדיין הרדייה ב'פועל'. ונמצא, שב"ש אזלי בתר ב'כוח', משיהרהר כבר מקבלות טומאה משום משקה, וב"ה אזלי בתר ב'פועל', ובעינן שירסק את חלות הדבש ורק אז נעשות הן משקה בפועל ומקבלות טומאה.

או כדוגמה המפורסמת יותר - מחלוקתם בעניין הדלקת נרות חנוכה (במסכת שבת כא, ב): "בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה, מכאן ואילך פוחת והולך, ובית הלל אומרים יום ראשון מדליק אחת, מכאן ואילך מוסיף והולך". וטעם פלוגתתם: בית שמאי אזלי "כנגד ימים הנכנסים" - הימים שקיימים ב'כוח', שמונה ימים ביום הראשון, שבעה ביום השני וכו'; ובית הלל אזלי בתר "ימים היוצאים" - הימים שקיימים כבר ב'פועל'. ביום הראשון יש בפועל יום אחד לכן מדליקים נר אחד, ביום השני שתי נרות כיוון שיש שני ימים בפועל וכו'.

הרבי הביא עוד כמה דוגמאות ממסכתות הש"ס בהן רואים איך שהקו המנחה במחלוקתם של בית שמאי ובית הלל הוא השאלה העקרונית מה גובר - ה'כוח' או ה'פועל', ביניהן דוגמאות בהן הקשר לב'כוח' וב'פועל' בולט יותר, וביניהן דוגמאות אחדות שרק אחרי התעמקות בעניין אפשר למצוא את הקשר.

עצם הרעיון בהסברת מחלוקות בית שמאי ובית הלל בדרך זו נמצא כבר בספרים קודמים (ראה לדוגמה בבית האוצר לגאון ר' יוסף ענגיל מערכה א' כלל כז), אבל הרבי העמיק מאוד בסוגיא זו והרחיבה. הרבי ביאר 'צריכותא' מדוע מחלוקתם זו חוזרת על עצמה בכמה מקומות ומה מתווסף בהבנת סברותיהם בכל אחת מהדוגמאות.

בכל משך השיחה, תוך כדי שהרבי מונה את הנושאים בהם חולקים בית שמאי ובית הלל בסברא זו ומסביר את הדברים, חיכיתי שהרבי יזכיר את המחלוקת המפורסמת בנוגע לשליחות-יד בפיקדון: "החושב לשלוח יד בפיקדון, בית שמאי אומרים חייב, ובית הלל אומרים אינו חייב עד שישלח בו יד" (ב"מ ספ"ג). - לכאורה זו דוגמה בולטת ביותר למחלוקת בעניין ב'כוח', במחשבה, או ב'פועל', במעשה. אבל הרבי לא הזכיר מאומה ממחלוקת זו כל משך ההתוועדות.

לא הצלחתי להבין מדוע (דרך אגב, לאחר זמן ראיתי שבבית האוצר שם כן הובאה דוגמה זו), ובימים הסמוכים הכנסתי לרבי פתק עם שאלה מדוע דוגמה זו אינה נמנית כדוגמה ל'לשיטתייהו' במחלוקות ב"ש וב"ה?

הרבי ענה על כך מיד בפתק קצר, שמחלוקת זו אינה שייכת כלל לנידון ב'כוח' וב'פועל'. תוכן הדברים היה, שלא ייתכן לומר בשום אופן שמחשבה על שליחות-יד, שליחות-יד ב'כוח' כביכול, תשנה משהו בחפץ של הזולת ותוציאו מרשותו! האפשרות שמחשבה של האדם תפעל ותשנה משהו בחפץ היא רק לגבי דבר שבבעלותו, אולם על חפץ של חברו - מחשבתו אינה יכולה לפעול. (על-דרך דברי הכסף משנה בהל' טומאת אוכלין רפי"ב ש"אין סברא דרצון אחרים יגרום טומאה לדבר שאינו שלהם" ועל-דרך זה בענייננו) כדי לגזול, לשלוח-יד, יש צורך בהוצאת החפץ מרשות הזולת בפועל. אם החפץ לא יוצא מרשותו בפועל, אין כאן שום שליחות-יד!

בהכרח לומר, כתב הרבי, שטעמם של בית שמאי הוא מפני שהמחשבה על שליחות-יד נחשבת כבר למשיכה בפועל. הרבי הסביר את העניין על-פי ביאורו של הגאון הרוגצ'ובי (צפע"נ מהדו"ת בהשמטות עמ' 180), שכיוון שבתחילה המקום של החפץ היה רשות המפקיד, הרי שעל-ידי המחשבה לשלוח-יד "כלתה שמירתו, (ו)נעשה רשות הנפקד, והוי זה משיכה צורית" (מלשון צורה). כלומר, כיוון שמקום החפץ הוא ברשות המפקיד כל עוד הנפקד הוא שומר, אם-כן ברגע שחשב לשלוח-יד ואינו שומר עוד, חזר מקום החפץ ונעשה רשותו והוי כמשיכה שעל-ידה קנה הנפקד, השולח-יד, את החפץ.

הרבי אף הוכיח זאת מדברי הירושלמי (שבועות רפ"ח) ש"בעומדת ברה"ר וחשב לגוזלה. דברי הכל פטור" - אילו דעת בית שמאי הייתה שבעצם העניין מספיקה שליחות-יד ב'כוח', למאי נפקא מינה אם עומדת ברה"ר או באיבוסו? מכך מוכח היטב שאין זה שייך כלל לנידון ב'כוח' וב'פועל', אלא לאופן הקנין בפועל - האם 'משיכה צורית' הוי קנין או לו (הדברים נדפסו אחר-כך בתורת מנחם - הדרנים על הרמב"ם וש"ס עמ' שפ הע' 21).

מענה זה נותן קצת הכרה מהי 'גאונות'. מצד אחד, עצם העיסוק ב'לשיטתייהו' מבטא בקיאות עצומה ויכולת הבחנה בקו אחיד השזור לכל אורך הש"ס; ומצד שני אין זו ראייה שטחית של דברים הנראים דומים בחיצוניות, אלא זו הבחנה עמוקה בעצם הסברא של הסוגיות. כאשר ישנה ראייה פנימית בעומק הסברא, אזי דברים הנראים דומים מתברר שבעצם אינם דומים כלל; ולפעמים - דברים שבחיצוניות לא רואים ביניהם שום קשר, מתברר שהם קשורים מאוד זה בזה.

ומעניין: הרבי הוא היחידי שעושה 'צריכותא' בביאור הטעם מדוע מחלוקתם של ב"ש וב"ה סביב הסברא של ב'כוח' וב'פועל' חוזרת ונשנית. מתי עושים 'צריכותא'? כאשר ישנה ראייה עמוקה שמבחינה בכך שנקודת המחלוקת היא אכן בסברות אלו. כל עוד הדימוי הוא חיצוני בלבד ולא בהכרח שזהו כל יסוד המחלוקת לא עושים 'צריכותא'."

המשך בעמוד הבא...

אות אחת שמשנה משמעות

"את העומק העצום מחד ואת הבהירות המופלאה מאידך שבתורתו של הרבי אי-אפשר למצות במאמר אחד, ואין זה מענייננו כאן. אבל אחד הדברים המיוחדים אליהם שמתי לב במהלך עבודתי הוא - הדייקנות הגדולה של הרבי בכל אות ממש. הדבר בולט במיוחד בדברים שבכתב.

לדוגמה: מבואר בחסידות (ספר המאמרים תרנ"ט עמ' קמד ועוד) שהטעם מדוע יש צורך בהשתלשלות העולמות מדרגה לדרגה בדרך עילה ועלול הוא מפני שהקב"ה רצה שעד כמה שאפשר עניין התהוות העולמות יהיה על-פי טעם ודעת. לכן הוא צמצם עצמו בסדר השתלשלות זה שעל-ידי כך יש מקום להבנת עניין הבריאה 'יש מאין' (ולמרות שגם עכשיו, אחרי כל ההשתלשלויות, ההתהוות היא דבר פלא - 'יש מאין', מכל מקום, זה שההתהוות היא באופן של השתלשלות נותנת לעניין איזושהי אחיזה בשכל הטבעי).

במאמר דיבור המתחיל "החודש הזה לכם" משנת תשמ"ז (נדפס בספר המאמרים מלוקט ח"ג עמ' קי"ג ובהערה 29), הרבי חזר בקצרה על נקודת הדברים בהקשר לנושא בו עסק המאמר. כשהכנתי את המאמר להגהת הרבי כתבתי בזה הלשון: "הסדר דהשתלשלות עילה ועלול. הוא מצד זה שהוא ית' צמצם עצמו כביכול בכדי שיהיה מקום בשכל".

כאשר עלי ההגהה יצאו מחדרו של הרבי, ראיתי שהרבי שינה אות אחת במשפט זה: במקום הניסוח "מקום בשכל" הוא שינה את הבי"ת ללמ"ד כך שיהיה כתוב "מקום לשכל".

זה אמנם שינוי באות אחת, אבל זהו שינוי בכל הבנת העניין. כאשר כתוב בשכל, זאת אומרת שעצם מציאות השכל זהו מושג הקיים מכבר, וסדר ההתהוות על-ידי השתלשלות בדרך עילה ועלול מאפשר שהדברים יתקבלו בשכל זה; אמנם הניסוח שכתב הרבי "מקום לשכל" מבטא עניין אחר לגמרי: לא רק שבלי השתלשלות העולמות לא היה מקום להבנת עניין ההתהוות בשכל, אלא כל מציאות השכל לא הייתה קיימת ללא השתלשלות זו. ההשתלשלות, הסדר וההדרגה שבהתהוות, היא זו שנותנת מקום לעצם המושג שכל.

אינני רוצה להיכנס להסברת הנושא באריכות, אבל זו דוגמה אחת מני רבות שמבטאת מאוד את גודל הדייקנות של הרבי בדבריו ואת העומק הנפלא שטמון בהם. זהו דיוק של אות אחת שמשנה לגמרי את התמונה על כללות הסוגיא בה עוסקים."

הנהגה מדוקדקת

"אם כבר עוסקים בדייקנות אצל הרבי, אני נזכר בכמה אירועים נוספים. בשנים הראשונות, את סעודות הימים-טובים הרבי לא היה סועד בביתו אלא בקומה השנייה של 770, בדירת הרבי מוהריי"צ נ"ע.

בדרך כלל, כאשר הרבי היה שותה יין במהלך הסעודות, הוא היה אומר לנוכחים 'לחיים'. פעם, בליל הסדר, באמצע שולחן-עורך, הרבי שתה מעט יין מכוסו להבדיל בין הדגים לבשר אבל הוא לא אמר 'לחיים'. הרה"ח ר' שמואל לויטין ז"ל, מחשובי החסידים שהיה מראשוני התלמידים בישיבת תומכי-תמימים בליובאוויטש, הסב גם הוא סביב שולחן הסדר יחד עם הרבי והבחין בשינוי. למחרת, בסעודת היום של חג הפסח, שוב שתה הרבי מעט יין לאחר אכילת הדגים, אבל הפעם אמר 'לחיים' כהרגלו. אמנם בליל הסדר השני של חג הפסח (כנהוג בחוץ לארץ), כששתה הרבי יין לאחר אכילת הדגים, שוב פעם לא אמר 'לחיים'. עתה היה ברור לר' שמואל שיש דברים בגו.

ר' שמואל, שהיה מזקני החסידים ומחשוביהם, הרשה לעצמו לשאול על כך את הרבי. הרבי ענה לו, שאמירת 'לחיים' נותנת חשיבות לשתיית היין, ובליל הסדר צריך לדקדק שלא לתת חשיבות לשום שתיית יין מלבד ארבע הכוסות.

רואים כאן דייקנות גדולה: מן הדין ודאי שאין כל בעיה לשתות יין ולומר 'לחיים' על כך; ואף-על-פי-כן הרבי לא רצה לתת שום חשיבות מצידו לכל שתייה אחרת בסעודת ליל הסדר! זו זהירות מופלאה בהנהגה. אבל מלבד זאת, יש כאן דבר נוסף - רואים בזה, עד כמה מנהגי ישראל חשובים בעיניו של הרבי: כיוון שיהודים נוהגים לומר 'לחיים' על כוס יין - זה עצמו כבר נותן חשיבות לשתייה. אם שותים סתם בלא לומר 'לחיים' זו סתם שתייה או שטיפת הפה; אולם אם אומרים 'לחיים', אזי השתייה מקבלת חשיבות והיא כביכול הוספה על מצוות ארבע כוסות של לילה זה."

כל תנועה מכוונת

"מאורע נוסף שאני נזכר בהקשר זה קשור בחג השבועות. היה זה בשנת תשכ"א, אז חל חג השבועות ביום ראשון בשבוע (ובחו"ל - גם ביום שני). בשבת שלפני החג, ה' בסיון, התארח אצלי יהודי מארץ-ישראל. בסעודת ליל שבת, תוך כדי שאנו מדברים, הוא סיפר שלא מזמן הוא ביקר ביפו.

כששמעתי את הדברים קלטתי, שבמהלך ספירת העומר הוא חצה את קו התאריך. הסטתי את תשומת ליבו לכך שיש שאלה הלכתית גדולה בנוגע לקביעת היום-טוב של חג השבועות לגביו. באחת השיחות של התוועדות חג השבועות שלפני כמה שנים, הרבי דיבר על כך שכיוון שספירת העומר היא חיוב על כל אחד ואחד בפרט, הרי שלכל אחד יש את ספירתו הפרטית. לפי זה, יהודי העובר את קו התאריך באמצע הספירה, עליו להמשיך לספור לפי ספירתו למרות שכל בני המקום בו הוא נמצא אוחזים בספירתם יום אחד אחורה או קדימה. ומכיוון שקביעות חג השבועות אינה קשורה לימי החודש אלא אך ורק ליום החמישים לספירת העומר, וכלשון הכתוב (ויקרא כג, טז-כא): "תספרו חמישים יום והקרבתם וגו' וקראתם בעצם היום הזה מקרא קודש", אם-כן קביעות היום-טוב של שבועות של יהודי זה שעבר את קו התאריך תהיה יום אחד לפני (או אחרי) חג השבועות של כל שאר אנשי המקום בו הוא נמצא (בשונה מחג הפסח לדוגמה, שתלוי אך ורק בתאריך הלוח היהודי - ט"ו ניסן).

הרבי לא דיבר אז על העניין הלכה למעשה, אבל היה ניכר שלזה נוטה דעתו.

לפי שיטה זו, אותו יהודי שהגיע מיפן לארצות-הברית, היום-טוב של שבועות שלו אינו ביום ראשון אלא באותה שבת ה' בסיון.

הסברתי את הדברים לאורח, ואמרתי לו שלפענ"ד עליו לחזור ולהתפלל תפילת ערבית של שבת ויום-טוב, וכן לעשות קידוש פעם נוספת ולהזכיר את עניין המועד. אלא שכיוון ששיטת הרבי

המשך בעמוד הבא...

לא הייתה ברורה די הצורך באותן שנים, אמרתי לו שכדאי להשתדל לשמוע מפורשות מהרבי את דעתו בעניין. הצעתי לו, שלמחרת ביום שבת, יחכה עד סיום המנין של הרבי, אז הרבי עובר בין האנשים בצאתו מבית-הכנסת ואומר לסובבים "גוט שבת", ובהזדמנות זו יאמר לרבי שתי מילים: "הייתי ביפן".

הוא עשה כהצעתי, ועמד בצד השביל בו עובר הרבי, וכיוון שרציתי לראות כיצד יגיב הרבי עמדתי גם אני על ידו. הרבי עבר ובירך את הנוכחים "גוט שבת" כהרגלו, ואותו יהודי אמר לרבי "הייתי ביפן". מיד, ללא כל שהיות, חזר הרבי ואמר לו: "גוט שבת, גוט יום-טוב". הרבי המשיך צעד אחד קדימה, אך מיד נעצר וחזר והסב את פניו לאחור ואמר לו: "א פריילכער קבלת התורה" (קבלת התורה בשמחה).

היהודי ההוא לא הבין כל כך מה שקרה, אז הסברתי לו שיש לו פסק-דין ברור שעליו לחוג ביום זה את חג השבועות.

כשלעצמי, התפלאתי מאוד על כך שהרבי הוסיף ובירך אותו בברכת "א פריילכער קבלת התורה" (קבלת התורה בשמחה): אמנם קביעות היום-טוב של שבועות הוא ביום החמישים לספירה הפרטית, אבל יחד עם זאת פסק אדמו"ר הזקן בשולחן-ערוך (או"ח סימן תצד) שאת המילים "זמן מתן תורתנו" שאומרים בנוסח התפילה ניתן לומר רק ביום ו' בסיון, תאריך נתינת התורה, ואילו בזמן הבית שהיו מקדשין את החודש על-פי הראייה וייתכן שיום החמישים לעומר יחול בה' בסיון או בז' בו (תלוי האם ניסן ואייר מלאים או חסרים כמבואר בגמרא ר"ה ו, ב), אזי בקביעות שכזו לא אומרים "זמן מתן תורתנו" שהרי אין זה זמן נתינת התורה (אלא שבזמנינו, בקביעות על-פי הלוח, ניסן הוא תמיד מלא ואייר תמיד חסר אם-כן חג השבועות חל תמיד בו' בסיון ולכן תמיד אנו אומרים "זמן מתן תורתנו").

ונמצא, שחג השבועות, יום החמישים, אינו קשור לכאורה לזמן נתינת התורה, דבר שאירע בתאריך ו' בסיון, אם-כן יהודי זה שעבר את קו התאריך ויום החמישים שלו הוא בה' בסיון, אין שייך אצלו עניין קבלת התורה בחג השבועות שלו, ומדוע אמר לו הרבי "א פריילכער קבלת התורה"?

בלילה, לאחר תפילת ערבית, מסרו לי מהמזכירות שהרבי קורא לי. נכנסתי מיד לרבי והרבי שאל אותי האם היהודי ההוא מתאכסן אצלי, ואמרתי לרבי שכן. הרבי אמר, שצריך להדריך אותו כיצד לנהוג והחל לפרט מה עלי לומר לו. עליו להתפלל ערבית של חול (כי היה בן ארץ ישראל ונוהג יו"ט אחד שכבר היה אצלו בשבת כנ"ל), להבדיל כמו במוצאי-שבת רגיל, אלא שכיון שמתארח אצלנו ואנו חוגגים הלילה את היום-טוב, אזי בשעת ברכת "בורא מאורי האש" בהבדלה לא יקרב את הידיים לאש. למחרת בבוקר, ביום ראשון, עליו להניח תפילין. שאלתי את הרבי האם עליו להניח בברכה, והרבי ענה בבת-שחוק: "אצלי מונח שעל-פי דין צריך להניח תפילין, ואם על-פי דין צריך להניח, זאת אומרת שהקב"ה ציוה אותו על כך ועליו לומר "אשר קידשנו במצוותיו וציוונו"...

לאחר כל זאת שאלתי את הרבי האם היה צריך לומר בתפילות השבת את הנוסח "זמן מתן תורתנו".

הרבי אמר: "הרי יש פסק-דין בשולחן-ערוך אדמו"ר הזקן"?. כלומר, הרבי אישר את הדברים שאת נוסח "זמן מתן תורתנו" הוא לא היה צריך לומר בשבת. דבר זה רק חיזק אצלי את הפלא מדוע הרבי כן איחל לו "א פריילכער קבלת התורה", הרי יום ה' בסיון אינו זמן נתינת התורה וקבלתה?

כרגיל בימים-טובים, ביום השני של החג לקראת סוף היום, נטל הרבי את ידיו לסעודה וערך התוועדות. באחת השיחות החל הרבי לדבר על כך שבתוכן הרוחני של מתן-תורה יש שני עניינים: יש את התגלות התורה שקשורה עם התאריך ו' בסיון, ויש את התגלות התורה שבאה לאחר ההכנה של מ"ט הימים של ספירת העומר.

הדברים מבוססים על המבואר באריכות במאמרי חסידות, שמ"ט ימי העבודה של ספירת העומר 'ממשיכים' גילוי אלוקי שבערך עבודתו של האדם, ואחר-כך מתגלה מלמעלה, ביום החמישים, שער הנו"ן שלמעלה לגמרי מערכם של הנבראים - בחינת התורה שניתנה מסיני מעצמותו של הקב"ה. אלא שבשיחה זו חידש הרבי, שבתורה שלמעלה מערך הנבראים שניתנה בסיני, בה עצמה יש שתי דרגות: יש עניין שאינו קשור כלל לעבודת האדם והוא קבוע ועומד לכל ישראל כאחד, בלי שום הבדלי דרגות בהכנה לקבלת התורה. עניין זה קשור לתאריך ו' סיון, ועליו אנו אומרים בתפילה "זמן מתן תורתנו"; ויש עניין בתורה, שעל-אף היותו למעלה מערך הנבראים, בכל זאת יש לו שייכות כלשהי לעבודתם, ולכן התגלותו היא בסיום עבודת ההכנה אליו. עניין זה מתגלה ביום החמישים לספירתו הפרטית של כל יהודי, אז הוא מסיים את עבודת ההכנה לקבלת התורה (תוכן הדברים נדפס בליקוטי שיחות חלק ג' פרשת אמור ובהערה 23 שם).

כששמעתי שיחה זו קיבלתי תשובה לשאלתי. עתה הבנתי היטב את הנהגתו של הרבי באותה שבת. אז התבהר לי מדוע בכלל הזכיר הרבי את קבלת התורה ומדוע חילק זאת לשני עניינים: בתחילה אמר הרבי "גוט שבת, גוט יום-טוב" ולא הזכיר כלל את מתן-תורה. זאת כיוון שיום ה' בסיון אינו יום מתן-תורה והדין הוא שאין אומרים בו "זמן מתן תורתנו"; רק אחר-כך, כדבר בפני עצמו חזר ואמר "א פריילכער קבלת התורה". זהו עניין נוסף שקיים רק ברוחניות העניינים ולכן זה נאמר כהוספה וכדבר חידוש.

סיפור זה הוא דוגמה אחת מני רבות לדייקנות המופלאה בהנהגתו של הרבי: כל פרט וכל תנועה מכוונים גם על-פי ההלכה וגם על-פי שורשם של הדברים ברוחניות."

עשרה סנט ליד מליון דולר

"כפי שהוזכר לעיל, האווירה הכללית סביב הרבי הייתה מרוממת. הרבי הקרין רוממות. דבר זה בא לידי ביטוי בדברים רבים. כלפי הכול הגישה של הרבי הייתה - לעלות למעלה, להתרומם; לא לחתור ולחטט בדברים הבלתי רצויים. וכאשר מתרוממים - אזי בדרך ממילא הדברים השליליים נעלמים.

אני נזכר בהקשר זה בסיפור שאירע בשנים הראשונות לנשיאות הרבי, המבטא היטב תנועה כללית זו.

בשנים הראשונות, הרבי היה נוהג לחזור מ-770 לביתו ברגל. הרב חדקוב, המזכיר, היה מלווה את הרבי לביתו, ואם היה זה ליל 'יחידות', הוא היה נשאר במשרדו עד שה'יחידויות' הסתיימו ואז היה מלווה את הרבי.

פעם קרא לי הרב חדקוב ואמר שאתמול בלילה, כאשר ליווה את הרבי לביתו, הרבי סיפר לו על חילופי דברים שהיו בינו לבין אחד היהודים שנכנסו אותו ערב ל'יחידות', והוסיף ואמר, שכדאי להעלות את הדברים על הכתב והוא יגיה את זה. כלומר, הרבי

המשך בעמוד הבא...

רצה שהמענה שנתן ליהודי פרטי ב'יחידות' יתפרסם, כיוון שיש בו הוראה לרבים. ולכן קרא לי הרב חדקוב, כדי שיוכל להרצות לפני את הדברים ואני אכתבם ויעבירם להגהת הרבי.

וזה תוכן המענה: היהודי התלונן אצל הרבי על כך שבכל עניין טוב שהוא עוסק, הוא מרגיש שיש לו בזה פניות אישיות למיניהן. הרבי ענה לו באמצעות משל: כאשר אדם נכנס לעסק שעלול להניב ריווח של מיליון דולר, ומלבד ריווח זה יהיה לו גם ריווח מן הצד ששווה סך עשרה סנט, הרי ברור שמה שתופס את מוחו של האדם הוא הריווח של המיליון דולר, ואילו לעשרה סנט אין כל משמעות בעיניו.

ועל-דרך זה בעבודת ה': כאשר יהודי עושה מצווה, הוא מתקשר עם הקב"ה. "מצווה" מלשון צוותא וחיבור. כשיהודי יחשוב ויתבונן במשמעות העניין של ההתחברות שלו כנברא מוגבל עם הקב"ה, הבורא הבלתי-מוגבל - אזי כל שאר השטויות לא יתפסו מקום אצלו. כשם שכשעסוקים במיליון דולר העשרה סנט אינם משמעותיים, כך כאשר חושבים על קשר עם אין-סוף ב"ה כל שאר הבלי העולם אינם תופסים מקום (הדברים נדפסו בהרחבה יותר בתורת מנחם - התוועדויות תשט"ז ח"א עמ' 203).

תנועה זו של התרוממות בלי התעסקות בשלילת הרע באה לידי ביטוי גם בדברים כלליים. לדוגמה, במצב כמו שעם ישראל היה שרוי ערב מלחמת ששת הימים, בסכנה קיומית גדולה, אפשר להתייחס למצב בשני אופנים - אפשר לגזור תענית, לעורר לתשובה וכו', ודאי שזו דרך נכונה ומוכרחת, אבל יש גם עניין נוסף - לפעול בכיוון של "עשה טוב", לרומם את עם ישראל ולחזק את התקשרותו עם הקב"ה בפועל. בתקופה שלפני המלחמה, הרבי הכריז על 'מבצע תפילין', וביקש לדאוג שכמה שיותר יהודים יניחו תפילין. לכל דבר יש מקור בתורה, וגם כאן הרבי הביא את דברי חז"ל על הפסוק "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" "אלו תפילין שבראש" (ברכות ו,א), וכן את דברי הרא"ש בהלכות קטנות הלכות תפילין: "מפני קיום מצות תפילין ותיקונן יתקיים באנשי המלחמה וטרף זרוע אף קדקוד".

הרבי רצה לא רק לגונן על יהודים על-ידי "סור מרע", אלא להביא לעם ישראל ישועה גדולה על-ידי התעוררות ב"עשה טוב", וחיזוק ההתקשרות של יהודים עם הקב"ה."

מדגיש את החיובי

"שמעתי מהרב בער'ל בוימגרטן ז"ל, השליח הראשי בזמנו במדינת ארגנטינה שקירב המוני יהודים ליהדותם, שפעם הכיר בחור שהחל להתקרב ליהדות אבל היה לו קשר עם נכרית. לאחר שהסבירו לו את חומרת העניין הוא הצליח לפעול שהיא תתגייר. היא אכן התגיירה כדת וכדין, אבל אחר-כך התברר שהבחור כהן ואסור בגיורת. אלא שבשלב זה כבר לא הצליחו לפעול עליו להניעו מלהתחתן איתה. כל הרבנים שניסו להסביר לו את חומרת הלאו וחילול הכהונה וכו', לא הצליחו להזיזו מהחלטתו.

הרב בוימגרטן סידר לו 'יחידות' אצל הרבי והוא הסכים לבוא ולשמוע מה יאמר הרבי. הרבי אמר לו כך: "בטח שמעת שאומרים עלי שאני למדן גדול, ויש אנשים גדולים ממני, אבל גם האנשים הגדולים ביותר, עד כמה שיעבדו ויזככו את עצמם כל ימיהם, אם הם לא נולדו כוהנים - למעלת קדושת הכהונה הם לעולם לא יגיעו. הכהונה היא קדושה שהקב"ה נותן מלמעלה; ואילו האדם בכוחות עצמו לעולם לא יוכל להגיע למעלה זו. ולך הקב"ה נתן את המתנה הנפלאה הזו, את הקדושה המיוחדת של הכהונה".

בסיום ה'יחידות', אחרי שהרבי גמר לתאר ולהפליא את גודל ערכה של הכהונה, אמר הבחור בעצמו: "אכן, אין זה ראוי לחלל קדושה נעלית זו. לא אשא את הגיורת".

הרבי לא נכנס להסביר לו את חומרת האיסור או את גודל העונש; הוא רומם אותו ואז ממילא הדברים השליליים יצאו ממנו.

אבל חשוב להבהיר: מדוע באמת דברי הרבי השפיעו על הבחור? ראשית כל, עצם הרעיון המרומם כבר עלול להשפיע טוב יותר על האדם מאשר הדגשת השלילה. כאשר מרוממים את האדם, הפעולה עליו הרבה יותר מועילה. אבל בנוסף לכך, זה תלוי גם איך אומרים את הדברים. חז"ל אומרים "דברים היוצאים מן הלב נכנסים אל הלב". לא מספיק שהדברים יצאו מן המוח; הם צריכים לצאת גם מן הלב. חשוב מאוד עד כמה האומר מתכוון ברצינות ועד כמה העניין נוגע לו. מלבד כוח השכנוע המיוחד של הרבי, הרי שעיקר העניין הוא - האכפתיות. מצבו של הבחור נגע לו בעומק נשמתו, והשתדל בכל מאודו שיהיה לו את הטוב ביותר עבורו. הדברים שאמר נבעו לא רק מן המוח אלא מנימי נשמתו ופעלו את פעולתם."

נותן הכול לכל אחד

"בהקשר זה, ברצוני לספר דבר נוסף. בשנים האחרונות, המזכירות של הרבי הייתה מארגנת שבמעמד חלוקת שטרות הדולר לצדקה ולברכה, יעברו יחד קבוצות של חתנים או נערי בר מצווה וכיו"ב, והרבי היה מחלק לכל אחד בפרט דולר, לברכה ולהצלחה.

סיפר לי יהודי שאני מכירו היטב וסומך על דבריו, שפעם, כאשר אחת מקבוצות החתנים עברו לפני הרבי לקבלת דולר, הוא שמע איך לאחר נתינת הדולר לאחד החתנים וברכת ברכה והצלחה, שאל הרבי את החתן: "אתה כבר קיבלת את המכתב? אני כבר חתמתי" (מדובר אודות המכתב ברכה של הרבי לקראת החתונה. מכתב זה נשלח על-ידי המזכירות לכל אחד מהחתנים).

היהודי שסיפר לי זאת אמר, שמאוד הסתקרן לדעת מה פשרם של דברים אלו. הרי עברו יותר מעשרים חתנים ולאף אחד מהם לא הזכיר הרבי מאומה על דבר המכתב, ורק לאותו בחור אמר הרבי את הדברים הנ"ל.

הוא בדק את הנושא והתברר לו, שכמה ימים קודם, ישבו יחד כמה חתנים ודיברו ביניהם בנושא המכתב ברכה של הרבי לחתונה. המכתב היה זהה אצל כולם. זהו נוסח אחיד בו הרבי היה מברך את כל החתנים לקראת חתונתם. המזכירות הכינה לכל חתן מכתב עם שמו האישי והרבי היה חותם בתחתית המכתב. הבחורים דיברו על הנושא וחלק מהם אמרו, שלמרות שזהו מכתב עם נוסח אחיד, מכל מקום כאשר הרבי חותם אזי הוא מכניס בזה את כל עצמיותו ומעניק את הברכה המפורטת במכתב לחתן זה באופן אישי. ככל שמדובר באדם פנימי יותר, אזי גם אותם דברים שנראים כחיצוניים נעשים מתוך פנימיות נפשו. על-אחת-כמה-וכמה יהודי צדיק שבכל פרט מפעולותיו הוא מכניס את כל עצמיותו ממש.

אבל היו כמה מהבחורים שטענו שהרבי עובר על המכתבים מהר מאוד, מבלי להתייחס לנושא בכל תשומת ליבו. והיה גם

המשך בעמוד הבא...

בחור שהרחיק לכת וטען, שקשה לו להאמין שתוך כדי טרדותיו הרבות של הרבי, הוא בודק את שמו של החתן המופיע על כל אחד מהמכתבים. הוא חותם על המכתב ומיד ממשיך הלאה למכתב הבא.

ולבחור הזה פנה הרבי ואמר: "קיבלת את המכתב? אני כבר חתמתי..."!

סיפור זה שמעתי מאותו יהודי שראה את המעשה ובדק את העניין.

לאחר משך זמן השתתפתי בהתוועדות חסידית באיזשהו מקום וסיפרתי את הסיפור הנ"ל, והוספתי, שהיהודי שסיפר לי על כך מוכר לי כאיש אמין שאינו מגזים ומשנה בדיבורו ולהערכתי סיפור זה נכון ואמיתי.

לאחר ההתוועדות, ניגש אלי אחד המשתתפים ואומר לי כך: "אתה יודע שהסיפור אמיתי כיוון ששמעת ממישהו אמין בעיניך, אבל אני יודע בוודאות גמורה שהמעשה נכון. אני הייתי אותו החתן..."

רואים בסיפור זה באיזה רצינות התייחס הרבי לכל יהודי, ואיך השקיע את כל פנימיות נפשו בהעניקו ברכה, סטנדרטית לכאורה, לכל אדם בפרט.

(פרט נוסף שרואים בסיפור זה: לא רק שהרבי האציל מברכותיו גם לבחור כזה, הן בחתימת המכתב והן בעברו לקבל את הדולר מידי הרבי, אלא יותר מזה: הרבי אף דאג עבורו שיהיה לו קצת יותר דעת להתרומם ולהבין נכון במה מדובר)."

משקיע בכל מצב

"קשה לנו מאוד להבין ולשער את גודל ההתמסרות של הרבי לזולת.

לפני כמה שבועות, מישהו הראה לי מכתב, שנמצא לאחרונה, בכתב-ידו של הרבי, מהתאריך ראש חודש מרחשון תשל"ח. כידוע, כשבוע ימים קודם לכן, בליל שמיני-עצרת, עבר הרבי התקף-לב חמור. במכתב פונה הרבי לילד ומתייחס למה שכתב במכתבו, שבקרוב הוא ייכנס לגיל מצוות. הרבי מאחל לו שיתקיים בו מה שכתוב בן שלוש-עשרה למצוות, בן חמש-עשרה לתלמוד וכו' וכו'. אחר-כך מתייחס הרבי למה שכתב הילד במכתבו שהוא ממשפחה חילונית. הרבי כותב לו: החילוניות זה לבוש חיצוני המכסה את העיקר של היהודי. כל יהודי, עם כל משפחתו, הוא בן אברהם יצחק יעקב, ובן שרה רבקה רחל ולאה. הוא מגיע לאחר עשיריות דורות של שומרי תורה ומצוות, והחילוניות היא לבוש חיצוני בלבד המסתיר על מהותו.

בכתב-היד של המכתב רואים הוספות, מחיקות ושנויים וכו' - עסק שלם שכל מטרתו היא אחת - לעודד נער יהודי. ולא נוגע כלל מיהו הילד - העיקר שלא תהיה לו חולשה או נחיתות מכך שהוא בן למשפחה חילונית כביכול. כל זאת כמה ימים בלבד לאחר ההתקף-לב הקשה!"

צדיק גמור אוהב גם רשע גמור

"אני זוכר שלפני שנים רבות (בשנת תשל"ג), הסתובב כאן בחור שהיה לו איזה ג'וק בראש בנוגע לאותו האיש. לאחר שהיה כאן תקופה מסוימת והתחזק מעט ביהדותו, הוא רצה לעזוב. והסיבה: הוא לא יכול לסבול את היחס המזלזל שיהודי שכונת קראון-הייטס מייחסים לאותו האיש... זו הייתה דרגתו. הוא כתב לרבי באנגלית שהוא מודה לרבי מאוד על היחס החם שנתן לו, אבל הוא לא יכול להישאר כאן בגלל היחס לאותו האיש. זה היה בסוף חודש אדר.

מה ענה לו הרבי? "אינו נכון כלל וכלל ובודאי אשר אין זה רצון ה'.

וישאר כאן על כל פנים עד לאחר תשרי הבעל"ט באופן שנוכל לחוג ביחד כל ג' הרגלים (וכן יום הולדתי) וכן שמחת תורה.

וינצל הזמן ללימוד התורה ועיון בה בחיות ועד שיוכל להחיות גם אחרים וה' יצליחו כי זהו רצון ה'. אזכיר על הציון". (צילום ממכתב הבחור לרבי ומתשובת הרבי אליו נדפס באגרות-קודש חלק כ"ח עמ' 18).

פלאי פלאים! מדובר על בחור שהדרדר כל כך עד שקשה לו להיות באזור כי לא מתייחסים יפה לאותו האיש, ולבחור כזה אומר הרבי שרצונו לחגוג יחד עמו את יום הולדתו! אין לנו תיאור בסוג אהבת-ישראל שכזו. זה לא רק שהרבי רצה להשפיע עליו ולכן אמר לו להישאר; הרבי הוא איש אמת, וכאשר כותב לאדם שברצונו לחגוג יחד עימו את יום הולדתו, זאת אומרת שבכך הוא חפץ באמת.

יש פתגם חסידי שאומר, ש'בינוני' אוהב צדיקים ובינונים; 'צדיק שאינו גמור' אוהב גם 'רשע שאינו גמור'; ואילו 'צדיק גמור' אוהב אפילו 'רשע גמור'.

ומעניין: בסיום המכתב כותב הרבי לאותו בחור, שבמשך החצי שנה שיישאר כאן, "ינצל הזמן ללימוד התורה ועיון בה בחיות ועד שיוכל להחיות גם אחרים וה' יצליחו כי זהו רצון ה'. אזכיר על הציון". לא רק שאוהב אותו בעומק ליבו ורוצה להיות עימו בקירוב בשלושת הרגלים ויום ההולדת שלו, אלא הוא אף נותן בו תקווה שילמד בחיות עד שיוכל להחיות אחרים!

לסיפור זה היה המשך באחת ההתוועדויות.

בפרשת פרה של אותה שנה, תשל"ג, אותו בחור נוכח בהתוועדות והרבי הזכיר, ללא קשר לנושא ההתוועדות, סיפור שאירע אצל המגיד ממזריטש. בעיירה הסמוכה למזריטש עיירה שרוב תושביה היו נכרים, התיישבה משפחה יהודית. באחד מבני המשפחה, אברך למדן ירא וחרד, נכנסה רוח שטות שמשכה אותו לשמד ר"ל. כאשר כל טענות האב להניע את הבן מלהשתמד לא הועילו קם האב ונסע אל המגיד ממזריטש.

האב נכנס אל הרבי ופרץ בבכי וזעק: "רבי, הצילו את בני משמד"!

המגיד שמע את כל אשר סיפר האב בשברון לב, נכנס לדביקות ואמר תורה על הפסוק "נפש כי תחטא ומעלה מעל בה'". כשסיים המגיד את אמירת התורה, הורה למנין מתלמידיו לומר תהילים במשך כל הלילה עד שיאיר היום. כאור הבוקר בא האברך לבית מדרשו של הרבי. אף אחד לא שאל אותו מאומה. הוא שהה כמה ימים במזריטש, ביקר אצל הרבי וחזר לביתו.

(הסיפור במילואו מופיע בלקוטי-דיבורים ח"א עמ' 374, ושם מסופר שסיפור זה סופר על-ידי אדמו"ר הזקן כאשר מאורע מעין זה התרחש בבית מדרשו. היה זה כאשר באה אלמנה ומיררה בבכי על כך שאחד מחתניה רוצה להשתמד, ועל כך אמר אדמו"ר הזקן: "אין אני יכול לעזור במאומה, אני יכול רק לספר מה שאירע אצל הרבי, המגיד, במזריטש, ובהמשך לכך סיפר אדמו"ר הזקן את הסיפור הנ"ל)."

המשך בעמוד הבא...

מקדים רפואה למכה

"כנ"ל, התוועדויות שימשו לכל מיני דברים: היה את חלק הלימוד שבהתוועדות, היו דברי התעוררות ורוממות; אבל היו גם דברים רוחניים. יש פתגם ידוע של אדמו"ר הזקן שאומר, שכאשר יהודים יושבים יחד בהתוועדות חסידית באהבה ואחווה, זה יכול לפעול בשמים עוד יותר ממה שיכול לפעול מלאך מיכאל. בפרט כאשר מדובר על צדיקים, עליהם אומרים חז"ל "צדיק גוזר והקב"ה מקיים". אם-כן את הזמן המיוחד של ההתוועדות, הרבי, ועל דרך זה אדמו"רי חב"ד בדורות קודמים, היה לפעמים מנצל לפעול עניינים שמימיים. לדוגמה, כמה פעמים הרבי ביקש מהרבנים שיפסקו בשעת ההתוועדות פסק-דין שארץ-ישראל שייכת לעם-ישראל. מלבד זאת שלפסק-דין של רבנים יש כוח לפעול למעלה, הרבי רצה שהפסק-דין יהיה במהלך ההתוועדות.

על-דרך זה היו דברים שמימיים נוספים שהרבי פעל בהתוועדויות. לעיתים הרבי היה אומר משהו שלא קשור ישירות לנושא המדובר ורק אלה שידעו את המתרחש מאחורי הקלעים הבינו כלפי מה הדברים אמורים, לעיתים אף אחד לא ידע כלל מה פשר הדברים ולעיתים הדברים התבהרו משך זמן אחרי ההתוועדות.

אני זוכר בהקשר זה שבפרשת בשלח תשכ"ט הרבי ביאר כמה עניינים בפירוש רש"י בפרשה, ולקראת סוף ההתוועדות אמר שעדיין לא ביאר את כל השאלות וידובר על כך בע"ה בהתוועדויות הבאות. אחר-כך אמר, שבפרשת בשלח נאמר "ובני-ישראל יוצאים ביד רמה" שמשמעותו היא שבני-ישראל לא מפחדים כלל משונאי ישראל. וזהו גם כן העניין של "פרזות תשב ירושלים", שאין צורך בשמירה וחומה, אלא "וישבתם לבטח בארצכם". ואז החל הרבי לשיר ניגון על המילים "פרזות תשב ירושלים". הרבי נעמד על מקומו ועודד את השירה בשמחה גדולה. אחר-כך, לפני יציאתו מבית-המדרש, התחיל שוב לשיר ניגון זה, ואחר-כך לפני תפילת ערבית, שוב פעם התחיל הרבי ניגון זה. כולם הבינו שיש כאן משהו מיוחד.

יום - יומיים לאחר אותה התוועדות, ארבעה מטוסי-קרב של סוריה ניסו לחדור לארץ ולפגוע בתושביה, ובע"ה חיילי צה"ל הצליחו להפיל את כולם ללא כל פגע."

***

"חשוב מאוד לדעת ולזכור, שכל הסיפורים הללו אינם דברים השייכים לעבר. האכפתיות, המסירות והאהבה של הרבי לכל יהודי הם דברים שקיימים גם עכשיו לאחר ההסתלקות. וכמבואר בתניא (באגרת-הקודש סימן כז), על-פי דברי הזוהר, שחיי הצדיק אינם חיים גשמיים אלא חיים רוחניים - אמונה, יראה ואהבה לה', ולכן "צדיקא דאתפטר אשתכח בכולהו עלמין יתיר מבחיוהי", "גם בזה העולם". בפרט כאשר מדובר על רועי ישראל, כפי שהרבי חזר פעמים רבות בקשר לחותנו אדמו"ר מוהריי"צ, ש"רועי ישראל לא ייפרדו מעל צאן מרעיתם". אם-כן גם היום יכול כל יהודי להתקשר לרבי על-ידי לימוד תורתו וקיום הוראותיו ועל-ידי כך לזכות לברכותיו והשפעותיו בגשמיות וברוחניות". ■

חוק וסדר

פינה משפטית מאת עו"ד משה פרידל

הדרך לכתב אישום רצופה כוונות טובות - או מקסימום יהיה זיכוי

אומר לכם מראש, שלא תאמרו שלא הזהרתי, אין לסיפור המובא כאן "פאנץ' ליין" והוא חסר אלמנטים קומיים כמעט לחלוטין. בסך הכול סיפור די מדכא, די מדכא.

יום אחד מגיע אלי למשרד יו"ר אגודת נהגי מוניות מהגדולה בארץ, אם לא הגדולה שבהן.

מה מתברר? הגישו נגדו כתב אישום. תשאלו למה, אומר לכם: "לא יודע".

כן, הבנתי את העובדות והסקתי את השתלשלות העניינים. ברם, לא השכלתי להבין מה גרם למדינת ישראל הגדולה והחזקה, המתבכיינת דרך קבע (באמצעות הפרקליטות) כי אין לה משאבים ותקציבים להילחם בפשיעה (בסוגיות החשובות...) להשחית זמן, מרץ, משאבים ותקציבים על שטות שכזו. שטות זו שאין בה ולא כלום (מלבד אולי, התעמרות באזרח הקטן).

> "כן, הבנתי את העובדות והסקתי את השתלשלות העניינים. ברם, לא השכלתי להבין מה גרם למדינת ישראל הגדולה והחזקה, המתבכיינת דרך קבע כי אין לה משאבים ותקציבים להילחם בפשיעה..."

וזה סיפור המעשה:

בן דודו של היו"ר עבד אף הוא בתחנה. לבד מקרבת המשפחה, היו הקוזינים מיודדים למדי, וכדרכה של פוליטיקה - היא יוצרת סכסוכים.

צד ג' שעבד בתחנה הסתכסך עם היו"ר ובן דודו והבנדוד מצידו התלונן נגד אותו צד ג' במשטרה. בשלב זה ניגש אותו צד ג' ליו"ר והסביר לו שכדאי שהוא, כלומר היו"ר, יפנה לבנדוד ויבהיר לו שכדאי שיבטל את התלונה במשטרה "אחרת לא יהיה לו טוב".

היו"ר ניגש לבנדוד, סיפר לו ולקח אותו למשטרה להתלונן על אותו צד ג'.

יפה? עכשיו תראו עוד יותר יפה. המשטרה שמחה שהלקוח והבנדוד באו להתלונן ועכשיו יש להם תיק נגד צד ג'. רק מה? מישהו ברוך יוזמה בפרקליטות החליט לשפוך את המים עם התינוק. לפי החוק היבש, אם ראובן מאיים על צד שמעון באמצעות לוי, אז גם לוי שותף לאיום. הבנתם? מסובך מידי? אני אבהיר: אם קורח שולח את דתן ואבירם "לספר" למשה שאם הוא לא יבטל את התלונה במשטרה, אזי "לא יהיה לו טוב" - לפי החוק, גם דתן ואבירם שותפים לאיום. אפילו ששני הבנדיטים "רק" העבירו, מסר ורק "סיפרו" למשה.

ההיגיון מאחורי הדברים פשוט, זה בא למנוע מ"השליח" להתחמק מעבירת האיומים בטענה ש"רק העביר מסר".

נפגשתי עם הפרקליטה "המטפלת" בלשכתה של הפרקליטה "הבכירה" וביקשתי לסגור את התיק נגד מרשי. האיש, כך טענתי, לא בא לאיים על אף אחד או "להעביר מסר". נהפוך הוא, הוא בא מלא כוונות טובות בניסיון לסייע ביד בן דודו המאוים לפעול נגד המאיים.

לא זו אף זו, אלא שהוא זה אשר לקח אותו להתלונן במשטרה. המטפלת טענה בלהט מה שטענה. אני מצידי טענתי בלהט מעורב בתסכול שהם בני דודים ושהלקוח בסך הכול בא לסייע גם לבנדוד וגם למשטרה נגד המאיים, ולא לאיים על בן דודו.

"בגלל זה אני מסכימה להסדר טיעון ועונש מופחת" הסבירה לי המטפלת.

"איזה הסדר טיעון ואיזה עונש מופחת?" התקוממתי "לא רק שהוא לא עבר עבירה, הוא בא לעזור ולסייע למשטרה".

נאדה. ראיתי שמהמטפלת לא ייצא לי כלום ופניתי הישר אל הפרקליטה הבכירה, מצפה לישועה. הבכירה הביטה בי באדישות, "ננהל את התיק" הפטירה בחוסר עניין, תוך שהיא מוסיפה משפט שנותר חקוק בליבי עד עצם היום הזה: "מקסימום יהיה זיכוי".

אתם מבינים? "מקסימום יהיה זיכוי".

בסוף באמת היה זיכוי.

כן, בסוף, אחרי 3 שנים של מלחמה קשה - ניהול תיק פלילי בבית המשפט, על כל המשתמע מכך, היה זיכוי. כן, זיכוי. יופי באמת.

בינתיים המשפחה המורחבת הסתכסכה, התפרקה, בני הדודים לא דיברו ביניהם ואחרי שלוש שנים נלחם האיש על חפותו, שילם לעורך הדין ושערו הלבין, הגיע הזיכוי.

לתפארת מדינת ישראל.

הכותב הינו בעל משרד עורכי דין ברעננה

שביבים / שאול שיף

מוקדש ל-ג' תמוז יום ההסתלקות של הרבי מלובביץ' זי"ע

על מאמרו ("בועטים בכל הקדוש והיקר", שאובאמה הוא שוט בידי הקב"ה להעניש את ישראל החוטאת). של הסופר, המשורר והמחנך החרדי, אורי מרטון, שפורסם ב"בסוד שיח" בשבוע שעבר, ספגתי נזיפה קשה מרבים ובמיוחד משניים שדעתם חשובה לי.

השניים: פרופ' טוביה בר-אילן והרב יואל קטן מסתייגים מכל וכל מאמירה שיש בה מן הקטרוג על עם ישראל. כתב פרופ' בר-אילן: "כיוון שמקושר לרבי זי"ע הנך, חשוב להזכיר שהרבי התנגד תכלית ההתנגדות להפחדות מעין אלה, וחזר ושינן שלא תקום פעמיים צרה, וחס ושלום להפחיד שרידי חרב בכל הנושאים האלו, ואדרבה רק לבשר טובות על כולנו". פרופ' בר-אילן שלח לי קטעים משיחותיו של הרבי משנת תשנ"א, והנה כמה ציטוטים מתוכם:

"כאשר משה רבינו אמר להקב"ה (לא לבני ישראל עצמם) דבר שאינו הגון על בני ישראל "והם לא יאמינו גו'", לא כדי לקטרג עליהם ח"ו וח"ו, אלא לתועלת שליחותו לגאול את בני ישראל (שהקב"ה יתן לו אות שיאמינו לו שהגיע זמן גאולתם) ענהו הקב"ה ואמר לו: "מזה בידך ויאמר מטה", "מזה שבידך אתה צריך ללקות שאתה מוציא שם רע על בני, הם מאמינים בני מאמינים" ו"רמז לו (בהפיכת המטה לנחש) שסיפר לשון הרע על ישראל ותפש אומנותו של נחש", ועד ש"נענש לאלתר" כדאיתא בגמרא "החושד בכשרים לוקה כו', דכתיב והן לא יאמינו לי וגו'... ויאמר ה' לו עוד הבא נא ידך בחיקך וגו'". ומוסיף הרבי: "וכל זה כתבה התורה כדי להורות עד כמה צריכים להזהר שלא לדבר לשון הרע על ישראל... ואיך אפשר להוציא שם רע על בניו של הקב"ה, היפך פסק דין תורתנו הקדושה, תורת אמת, שכל אחד ואחד (גם אם מכריז להיפך) "רוצה להיות מישראל... רוצה לקיים כל המצוות ולהתרחק מן העבירות, ויצרו הוא שתקפו" ועל אחת כמה וכמה בדורנו זה, שאלה שאינם מקיימים תורה ומצוות הם "כתינוק שנשבה... שהוא כאנוס", ובפרט שגם הם "מלאים מצוות כרימון". ולהלן: "ישנם כאלה שרוצים לתלות עצמם באילן גדול, באמרם שדרך זו (לדבר דברים קשים, להפחיד ולאיים בעונשים כו') היא "שיטת המוסר", כדרכם של ה"מגידים", בדורות שלפני השואה ר"ל כו', וטוענים שכל ספרי הנביאים מלאים בדברי תוכחה ואיומי עונשים. והמענה לזה: בנוגע לטענה על דבר "שיטת המוסר", נוסף לכך שבדורות האחרונים התקבלה בכל חוגי בני ישראל השיטה של

תורת החסידות, ורואים במוחש שהיא הדרך לקרב לבם של ישראל לאביהם שבשמים, ועל אחת כמה וכמה בנוגע לתינוקות שנשבו, שדיבור בסגנון הפכי מרחק אותם עוד יותר וביותר, הרי אמירת דברי מוסר צריכה להיות על-פי כללי התורה, כפי שנהגו גדולי ישראל שהלכו בשיטת המוסר. (תנאי עיקרי, בנוסף לאהבת ישראל, שהמוכיח לא ישתרר על הציבור לראות עצמו גדול מכל העם, אלא להשוות עצמו לקהל, כלומר, שמצטער וכואב לו מצבם הירוד של הקהל שמוכיחם, שניכר ומודגש בדבריו שנאמרים אך ורק מתוך כניעת הלב...ש.ש).

ואכן, הרבי, אביהם ואוהבם של ישראל, מעולם לא השתמש בשיחותיו במילה "רע" אלא רק בחלופה: "היפך הטוב". גם כאשר ציטט מקורות בתנ"ך או בחז"ל נמנע הרבי מלהזכיר מלים שאפשר להבינם כקטרוג והסתפק ב- וכו' או וגו'.

ואין ספק כלל כי שיטת חב"ד כלפי המגזרים שאינם שומרים עדיין תורה ומצוות, אומצה על-ידי המיגזר הליטאי החרדי בגדול. ודוגמא אחת קטנה. בשבוע שעבר ביקרתי עם איל ההון ר' בנימין פרל (שהקים למעלה מעשרים בתי ספר לקהילות יהודיות בלונדון) בחדרה, הוא ביקש להתרשם אישית מפרוייקט חינוכי מקומי, שזוכה להערכה רבה מצד צמרת משרד החינוך ולא רק. אברך ברוך כשרונות בשם בן ציון נורדמן, מנהל בעיר בית ספר יסודי וחטיבת ביניים ברמת לימודים גבוהה (ובתוכנית בית ספר תיכון) על טהרת הצוות החרדי-ליטאי, והתלמידים באים מבתים דתיים וחילוניים גם יחד. והלבוש של ההורים בהתאם... הפרוייקט הזה שאינו שייך לרשת "שובו" (המטפל בעיקר בעולים מחבר העמים לשעבר) זוכה לברכת מאורי הדור, הרבנים הגאונים שטיינמן, אוירבך (שמואל) וגריינמן (חיים) כולם שליט"א. סיפרתי על כך לאחד הרבנים החשובים בבני ברק והוא השיב לי בסיפור: "לאשתי יש מעונות לילדי גן. בבני-ברק. ראו הורים בגבעת שמואל כי טוב וגם המחירים זולים ופנו אל אשתי לרשום את ילדיהם. ומכיוון שהם דתיים מודרניים, גם בלבוש, שאלנו את הרה"ג יצחק זילברשטיין שליט"א כיצד עלינו לנהוג. תשובתו הייתה: "מה הבעייה?" ואז הסברנו לו את עניין הלבוש וכו'. ותגובתו: "הם יהודים? תקבלו אותם". שאלנו: ואם הורים יתלוננו? "תשלחו אותם אלי", הפטיר הרב.

"והלוואי והיה מעין זה בגדולים וד"ל"

שליח חב"ד בכפר סבא, הרב יוסף יצחק ליפקין, היה דובר=אורח בשבת האחרונה, בהתוועדות חסידית של בית חב"ד ברעננה. הוא ריתק את הקהל בסיפוריו ולהלן אחד מהם שריגש אותי במיוחד.

בחג השבועות תשמ"ו התאספו ילדים רבים מלווים באמהותיהם, ברחבה שבין "770" לבין "768". ב-"768" נמצאת הספרייה ושם גם היה משכנם של הרבי והרבנית זי"ע. בתוך כל ההמון הזה איבד אחד הילדים הקטנים את אמו והחל בוכה. הדמעות זלגו כמים וגם ריר האף עבדו שעות נוספות. בדיוק באותה עת יצא הרבי את חדרו ועשה דרכו לבית המדרש. כולו מלכות ולבושו הדר. ראה הילדון את הרבי ורץ לקראתו וחיבק אותו תוך כדי שהוא מורח את כל תכולת פניו על מעילו המצוחצח. הרבי ליטף אותו, חייך אליו והוא חדל לבכות. הרבי המשיך בדרכו. האמהות כעסו על האמא שהזניחה את ילדה ובכך גרמה שהילד ליכלך את הסירטוק של הרבי וכו' וכו'. חג שבועות שמח כבר לא היה לאמא המסכנה הזאת ומיד לאחר החג שלחה מכתב התנצלות לרבי. במכתב היא ביקשה סליחה ומחילה על הצער ועגמת הנפש שגרמה לרבי ועוד כהנה וכהנה התנצלויות והסברים. הרבי מחק את המלים "מבקשת סליחה ומחילה" והוסיף בכתב ידו: "אין לשער גודל הקורת רוח וכו' והלוואי והיה מעין זה בגדולים וד"ל".

הרבי, כידוע, לא זכה לילדים אבל נהג כלפי חסידיו וכלל היהודים כאב רחמן, כאילו כולם היו בניו, ואהבתו לילדים הייתה לשם דבר. עיניו כנשיא הדור היו צופיות מסוף העולם ועד סופו ורבים הם הסיפורים המאומתים על דאגתו הרבה ליהודים בודדים בפינות שונות בקצווי תבל. וקצר המצע מהשתרע.

שיעור בכיבוד הורים

ב"ימי מלך" מספר המחבר הרב מנשה לאופר, כי מאז הגיעה לארצות הברית עד לפטירתה בשנת תשכ"ה, מדי יום ביומו, בימי שבת כבימי חול, היה הרבי מבקר אצל אמו הרבנית, שואל בשלומה ומוזג לה כוס חמין. זאת, למרות סדר יומו העמוס, כאשר כל דקה יקרה מכל יקר. מעולם לא עבר עליו יום שלא כיבד את אמו בביקורו. וכדי שלא להטריחה, אף היה מחזיק בכיסו מפתח של דלת ביתה כדי שלא תצטרך לטרוח בשבילו לפתוח את הדלת.

הילדים שגרו בשכנות לדירתה של הרבנית האם, היו רצים לפתוח את דלתות הבית הכבדות משהבחינו בהגיעו של הרבי שליט"א. אך הרבנית ביקשה מהם שלא לעשות זאת. נימוקה, כדי שלרבי, שכמעט אינו עושה עבודת יד תהיה לפחות "התעמלות" זו של פתיחת הדלתות הכבדות.

בלילי חג הפסח הייתה האימא של הרבי עורכת את ה"סדר" בקומה השנייה של "770". שם בדירתו של כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ (האדמו"ר הקודם) ערך הרבי את הסדרים בהשתתפות זקני החסידים ואורחים נכבדים. הרבנית הייתה יושבת עם הנשים בחדר נפרד. לאחר ה"סדר", היה הרבי הקוה"ט מחזיק בידה של אמו ויורד עמה לאט לאט במדריגות, מדרגה אחר מדרגה.

לא להתפעל ממה יאמרו

כאשר הביע את דעתו על הסכנה שבהחזרת שטחי ארץ הקודש לנכרים, דבר הנוגד את ההלכה, תקפוהו בשל כך. נשאל הרבי מדוע אינו שת לפגיעות בכבודו, אז השיב כי זו "גירסא דינקותא" שלו, ואין בכוחם של דיבורים כאלה או אחרים לשנות דעתו בנושא של "פיקוח נפשות". בין השאר סיפר את הדברים הבאים: "השם-יתברך עזר לי (לא על-ידי בחירתי ורצוני) ונולדתי כבכור אצל אדוני אבי מורי ורבי, שהתמנה אחר כך לרב ראשי ביקטרינוסלב (כיום דניפראפעטראווסק). באותם ימים ובמדינה ההיא נאלצו לנהל ויכוחים, או להשיב על שאלות, ולספוג נזיפות וכיו"ב, ולשם כך היה צורך בידיעת השפה הרוסית. כיון שהייתי בנו הבכור של הרב הראשי, ושלטתי בשפה האמורה (הרבי שלט עוד בשפות: אנגלית, צרפתית, איטלקית, גרמנית, עברית ואידיש. את חלקן הגדול של השפות הללו למד בחדרים שבהם אסור להגות בתורה), נפל בחלקי הדבר.

"ואם כן, מורגל אני כבר מאותם זמנים שאין להמתין ל"כיבודים" ואינני מתכונן לשבת ולשתוק בענייני "פיקוח נפש". אסור לי לנהוג כן ולא לכך חינכוני וגידלוני.

"אני דבק בחינוכי, שכאשר מדובר בעניינים הכרוכים ב"פיקוח נפש", אין להבליג, תהא תגובתו של "פלוני בן פלוני" אשר תהיה! (מתוך שיחה שנאמרה ב-כף מנחם אב תשל"ט).

וואו...

קדוש מבטן ומלידה

בהזדמנות מסויימת התבטאה הרבנית חנה ע"ה על בנה הרבי מלובביץ' זי"ע:

"אחת אוכל לומר בבטחה, כי הוא קדוש מבטן ומלידה!"

בטרם האכילה האמא את התינוק, נוהגת הייתה ליטול את ידיה. האבא, רבי לוי יצחק, היה מתפאר, כי הרבנית מעולם לא הניקה את התינוק בטרם הייתה נוטלת את ידיה!

גם האמא, הרבנית עצמה אמרה: "בעלי צווה עלי ליטול את ידיו של התינוק בכל עת שיתעורר משנתו וירצה לאכול, החל מיום לידתו, מה שאין כן אצל שאר הבנים. כנראה שהייתה זאת הוראה מכ"ק האדמו"ר החמישי לאדמו"רי חב"ד הלא הוא האדמו"ר הרש"ב נ"ע.

ליקט וערך: עו"ד משה פרידל

כל הרוצה לקבל באימייל ולהצטרף
ללימוד משנה והלכה יומית יש לפנות ל:
mhyomit@gmail.com

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין
עיצוב גרפי
טל. 052-7723288
אימייל. gilwein26@012.net.il